

Titel: De Retsindiges Kritik over Hr. Conferentsraad Peter Friderich Suhms Moraler til Kongen. Opsat, efter manges Begiering af en Veldømmende. [med Suhms brev genoptrykt som appendix]

Citation: "De Retsindiges Kritik over Hr. Conferentsraad Peter Friderich Suhms Moraler til Kongen. Opsat, efter manges Begiering af en Veldømmende. [med Suhms brev genoptrykt som appendix]", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 10*, J.R. Thiele, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_010-shoot-workid2_010_011.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 10

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

De Retsindiges Kritik over Hr. Conferentsraad Peter Friderich Suhms Moraler til Kongen.

Opsat, efter manges Begiering

af en

Veldømmende.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt og findes tilkiøbs hos Joh. Rud. Thiele, boende i store Helliggeiststræde.

2
3

Jeg elsker Philint. Ingen Under! vi ere opdragne i eet Huus, i een Tænkemaade, i een Religion tilsammen. Opdragelsen havde næsten eens Virkning paa os begge, saa at den eene ligesom kunne læse sin egen Tænkemaade og Opførsel i den andens. Denne Harmonie vi følte i hinanden, den oplivede os til en fælles og stærk Kierlighed. Vi troede, i vor Ungdom, og det ikke uden Grund; thi andre troede det med, at der herskede de beste Inretninger i vor Familie; de beste Love; de beste Lærere, Vi ansaae os da selv lykkeligere og bestemte til noget højere, frem for saa mange andre. Ingen

4

i Sælskabet var værdigere i mine Øjne, end min Philint; thi just i det samme mine Tanker ærede ham, saa glædede de mig, at jeg var deelagtig i hans Fortrin. Intet viist Ord flød ud af hans Mund, uden jeg jo gottede mig lige saa meget, som om jeg selv havde sagt det; ja! Philint selv havde ikke saa glade Følelser over sine opbyggelige Ord, som jeg; thi min Tavshed, imedens han taledede, tillod mig at udmerke det Skiønne og det Nyttige i de Meninger han fremførte. Hænte det sig, at min Philint, (formedelst de overflødige Tanker, som ulmede i hans Siæl), kom til at fortale sig, naar vi vare i Sælskab sammen, saa lod jeg et hastigt og omhyggeligt Blik løbe om til Sælskabets Medlemmer, for at udsee, om nogen havde lagt Merke til hans Fejltagelse; var dette skeet, saa kunne ingen være ivrigere og beredvilligere end jeg til at undskylde, tilhylle, eller om mueligt, tilintetgiøre Sælskabets fornærmende Dom over hans Ord.— Ville jeg være deelagtig i Philintes Ære, saa var jeg jo pligtig at afbøde hans Vanære.— Philintes ædle Handlinger vare mig til ligesaa sød en Vellyst, som, om jeg selv havde iverksat dem. I Følge af min Kierlighed til ham,

5

var jeg ligesaa øm over ham, som over mig selv; jeg ville lige saa nødig at han skulle forsee sig, som jeg. Fordi Dyden havde opløftet os oven over den ryggesløse Hob, saa maatte ingen ubesindig, skadelig eller forargelig Handling, sætte en Plæt paa denne vores Høihed. Jeg skielvede, blot ved at forestille mig at dette kunne skee. Om min Philintes Skrøbeligheder fik ham til at slippe sin Høihed af Sigte; fik ham til at begaae noget, hvorover Sælskabet billigen opholte sig; ach! min Gud! hvor blussede jeg da af Unseelse, at den, som formedelst sine høje Egenskaber, var mit Venskab, min Høiagtelse allene værdig, skulle bevise, at mit Vennevalg ej havde været rigtigt. For at afbøde denne Unseelse, som Philints uagtsomme Opførsel foraarsagede mig, kunne jeg dog ikke nenne at vende Vaaben imod ham. Han var mig alt for kier dertil. Jeg sat meget heller min største Ære deri, at jeg kunne byde dem Spidsen, som ville saare ham med deres Spidsfindighed. Mange Gange anvente, et eller andet misundeligt Lem i Sælskabet, al sin forgiftede Veltalenhed paa at fortære Lyset af min Vens Fuldkommenheder, og gjorde alt Sit til, at hans Fortrin skulle blive anseete, som

6

Mangler; thi jo flere Fuldkommenheder en Person lader see, desto omhyggeligere viser Avind sig i at forringe saadan en Person med sin Løgn, med sit Ordgyderie og med sin Sladdervurrenhed. Min Philint var en Menneskeven, ansaae Avinds Feil for menneskelige, og var alt for høitænkende til at bestraffe dem. Dydens

Glans formørkes allermeest med Plætter, naar den Dydige vil afværge al Formørkelse. Det vidste min Ven, det holdt han sig efterrettelig. Han vidste nok, at han, saa længe han var et Menneske, maatte begaa Feil; men Nedrigheder begik han aldrig; derfor forblev han altid min Ven; jeg elskede hans Fortrin saa meget, at hans Mangler sielden faldt mig i Øine; jeg ærede hans Fulkommenheder, og saae igiennem Fingre med hans Ufulkommenheder; derfor var ingen mig væmmeligere, end den, som i min Nærværelse vove de at Hvæsse sin Tunge imod ham, og at tvinge andre til at holde inde med den Roes, som de Havde paa Munden at ville give ham. Blev jeg frugtsommelig med en Morale, som kunne tildeels nytte ham, og tildeels være nødvendig for ham i Betragtning af det vanskelige Embede, han beklædede; saa søgte, jeg ikke at gjøre

7

min Umage, Omhu og Indsigt selv betalt i hans Misunderes Lovtaler over mig; men mit Hierte var min rigeste Belønnere, og min Philint glemte ei at takke mig derfor; denne Tak var mig langt sødere, end om jeg havde forledt mig selv til at fyldestgjøre min Forfængelighed. Naar jeg da havde en Morale hos mig, som jeg holdt for at være værdig til min Philints Opmærksomhed, saa var det mig en plat Umuelighed, at jeg kunne moralisere for min Ven i et vidtløftigt Sælskab, hvor jeg, (som altid forfulgte hans Handlinger med den nøieste Eftersigt), ved at foreholde ham een eller anden Feilspost, som jeg frem for mange andre havde bemærket, lettelig kunne bringe andre paa Spor til at oplede de Feiltagelser hos ham, som de før aldrig engang havde drømt om. Dette var en Aarsag, hvorfor jeg ikke kunne bære det over mit Hierte, at sige Philint sine Feil, naar andre vare Tilhørere; men det var ikke den eneste. Jo flere Feil andre opdager hos min Ven, desto meere skamfuld maa jo jeg ogsaa blive; derfor maa jeg skiule min Vens Feil, paa det at jeg ikke tilsidst skal kiedes ved, og opsige ham mit Venskab. Desuden! dersom jeg sat min Ven til Rette i andres Nærværelse, saa ville de

8

Ildedømmende, uden Tvivl, gjøre saadan en Slutning over mine Ord, i hvor læmfældige og vaersomme de end vare: Siger Philintes

Ven ham slige Haardheder i Øinene; saa maa Philint, uden Modsigelse, være skyldig i mange grove Forseelser; en Ven er jo alt for øm over den anden, at han sulle vise den brogede Side udad af sin Vens Handlinger; naar nu Philints Handlinger, efter sin Vens mildeste Domme ere saa modbydelige, hvor slemme maa de da virkelig være i sig selv! — En offentlig

Irettesættelse har altid noget Bidende i sig for den, som irettesættes; endskiønt jeg faaer saadan en Irettesættelse af min beste Ven, saa antager jeg den ikke uden med samme Hierte, som jeg tager imod en Bebreidelse fra min Fiende. Jeg elsker mig saa meget selv, at jeg troer, at ingen uden min Ven har udmærket sig mine begangne Daarligheder; derfor vil jeg heller ikke gierne have det, at han just skulle lade andre vide dem; gjør han tvert herimod, saa anseer jeg ham, imedens det varer, ikke som min Ven; og gjør han det altid, saa troer jeg, at han har paataget sig mit Venskabs

9

Maste, for at faae den beste Lejlighed til at stiere mig med sine Bebreidelser. Saaledes som jeg nu ønsker at mine andre Venner skulle opføre sig imod mig, saaledes opfører jeg mig imod min Philint. Af en øm Kierlighed til ham drives jeg hver gang jeg aabner ham de Raad, som, til hans Beste, hvile i mit Hierte. Ingen Myndighed giver mine Ord den Vægt, som min Aarvaagenhed, for ham, allene bør give dem. Ingen Stolthed tør udflette min Ømhed, Tilbøielighed og Hengivenhed for ham, af mit Ansigtets Lader. Den Higen efter allene og allermeest at tækkes min Philint, den forbytter mit Hierte da ikke med Tørst efter, at nogle Mennesker, (dem jeg for Resten kunne være ligegyldig) skulle sige at jeg var klogere end Philint. Hvad vant jeg vel ved denne Roes? intet! Og Tabet var uendelig stort; min Underviisning maatte Philint foragte, fordi den ganske meget lignede en Bebreidelse.

I Steden for at forbedre min Ven, gjorde jeg ham forbitret, og hvor kunne jeg da naae min Paamindelses Hensigt, som var Philintes Forbedring.— Philint ville med

ivrige Beviser søge at tilintetgjøre mine Beskyld-

10

ninger imod ham, endskiønt hans Hierte overbeviste ham langt kraftigere, end jeg, at han var skyldig i dem; men hvorfor det? Allene fordi Philint med sit Forsvar ville befri sig fra den Foragt, som Sælskabet, af mine Overbevisninger, kunne fatte imod ham. Nedrige og hærdede Siæle, som ingen hemmelig Irettesættelse kan bide paa, de maa revses med offentlige Bebreidelser; men min Philint har et ædelt, ømt og bøieligt Hierte; det eneste Middel til at gjøre hans Hierte kiedsommelig over sin Dvd, og ligegyldig mod Laster, det var ved at udstryge hans Navn af de Dydiges Ruller, og sætte Hans Smaafeil i samme Rubrike, som Lasterne staae. Saa længe han troer, at Folk tænker om Ham, at Han er dydig, saa stræber han af alle Evner at gjøre fyldest for deres gode Tanker om sig; men falder andres gode Tanker om ham, saa svækkes og hans Lyst til at vise

sin Dyd; thi saa længe Philint bliver et Menneske, saa blander der sig noget forfængeligt i med hans allerædelste Handlinger; og jeg forlanger ingen Engel til Ven, saa længe jeg selv er et Menneske.— For altsaa at undgaae den Skade, der flyder af at oppripe min Vens Feil i andres Nærværelse, saa søger jeg Leilighed til at komme

11

i Eenrum med ham. Her siger jeg ham mit Hiertes reene Mening om ham, lige under Øinene. Skulle jeg feile i min Dom over ham, saa er jeg her ikke i Fare for at skade ham, eller beskiemme mig selv. Er min Irettesættelse grundig og grundet, saa giver han mig, efter en kort og kierlig Strid, en fuldkommen Ret og Philint glæder sig da lige saa meget ved at være overvunden af mig, som jeg ved min Seier. Saaledes er min Opførsel mod Philint; jeg forandrer den aldrig, saa længe mit Sindelag mod ham bliver det samme.—

Min Læser forstaaer lettelig af Titelbladet hvad jeg har sigtet til med denne Lignelse. Vor Konge er vor beste Ven; er den Philint, som jeg; som Patrioten; som alle elske. I ham er vort Haab; for ham er vor Frygt; af Ham er vor Lykke. Naar jeg kun er dydig, saa haaber jeg vist ikke at erlange nogen Yndest af min Konge, som jeg er uværdig til; ved Hyklerie lover jeg mig ikke at vinde et ædelmodigt Hierte, og langt mindre min Konges; men mon ikke den fremfusende Sandhed være ligesaa mishagelig for min Konge, som den

12

underfundige Smigren? Jeg har en sønlig, meningen slavisk Frygt for Kongen, og mon ikke den Søn, som i en lykkelig Familie blev utrængende til sin Faders Hielp; mon ikke han, (siger jeg), ogsaa skylder sin Fader denne Ømhed, denne Varsomhed, denne Frygt for at gjøre ham imod? — Om jeg den ene Dag var saa lykkelig, at jeg boede ved Gabet af min Gulmine; mon jeg da ikke den anden Dag, overfalden af en Røverbande, kunne ligge nedstøt og dræbt i dens Hule, hvis min Konge ville lade mig favne sin Varetægt? — Fordi jeg vil ikke have Rang med haabefulde Betlere, fordi jeg vil at Folk skal vide, at jeg ikke trænger til nogen; fordi jeg vil lære andre at sætte Unseelse til Side, og sige hvad dem synes, uden at frygte for, eller overveie Skaden; fordi jeg kan mætte mig selv med den Lykke, som jeg allene har taget af Forsynets og min Kones Haand; mon jeg derfor tør give mig selv Myndighed nok til at sætte Plætter paa min Konges Purpur; til at opdage Feil i Regieringen, som jeg, der er saa langt fra Tronen, og saa kortsynet tillige, aldrig med fuld Vished kan give Navn af Feil? Nei! — jeg for min Deel ville hellere lade Rigets og Kongens nye antagne

13

Venner forbedre Feilene, dersom der kunne

være nogle, som behøvede det. Dog! i

hvor meget jeg end eiede, saa troer jeg dog, at jeg lever lykkeligere i en Stat, hvor den hielpsumme Haand, som min Medborger rækker mig, forsøder min Tilstand uendelig meere, end om jeg levede i en Ørken med alle mine Guldklumper. Tager jeg Deel i det Gode, som Sælskabet giver, saa bør jeg og afværge det Onde, om det er mig mueligt. Jeg maa ikke være ørkesløs, og lade mine Penge allene betale det jeg skylder min Stat. Har jeg Insigter, da bør de nytte min Stat ligesaa meget, som mine Penge, jeg lader rullere. Heri maa vi forære Hr. Conferentsraad Suhm. Endskiønt han kunne hvile i Lykkens Skiød, saa er han dog een af de flittigste Borgere i Staten, til at forbedre andre med sine Insigter. Jeg sigter nu i sær til hans Skrifter, hvis velfortiente Berømmelse de fleste af os har læst i Efterretningerne og Journalen. Alle ærer ham, fordi han lader den lærde danske Verdens Oplysning være sig saa magtpaaliggende, og hans Ære vil vist ikke døe med ham selv; men et Feiltrin i sin Bevaagenhed for det danske Publikum, har han dog, uden Tvivl, gjort i disse sidste Tider.

14

Hans Ære skinnede jo klart nok, hvorfor ville han da vel forøge dens Straaler ved at begaae en Feil? Bør jeg sætte mig selv i Lyset, ved at formørke det, som eene og i sær er skabt til at lyse? Nei! — og jeg troer vist, at Hr. Conferentsraaden selv vil blive rød over at han, imedens han bestemte sine sidste Tanker for Kongen til Trykken, har forglemt den ædelmodige Sindighed, som ellers er ham saa væsentlig. Naar jeg, som en Patriot, vil forherlige min Konge eller mit Fæderneland ved en Lovtale, saa vil jeg ikke at en snever Omkreds af Venner allene skal glædes ved vor Lyksalighed, som jeg har udmærket; men min Kierlighed til Kongen og Medborgerne ønsker og at andre skal ære os for vore fælles Fortrins skyld; derfor lader jeg min Lovtale offentlig bekientgiøre ved Trykken. Dersom den omædende Bagtalelse havde udspret noget Ont om mit Fæderneland, omkring i andre misundelige Naboe-Riger, saa gjør jeg mit til at aftoe disse Plætter med min Lovtale; jeg anfører sandfærdige Exempler paa vore Fortrin, og udstryger dem saa meget, at Læserne glemme at sætte Liid til det feilbare Rygte. Af en oprigtig Kierlighed til mit Fæderneland ønskede

15

jeg at vore Mangler ikke vare opdagede for andre Øine, end for de, som havde Insigt nok til at udsee Raad

imod dem. Hvor skadelig er ikke en almindelig Misfornøielse i en Stat, og bør da jeg, blot betragtet som Menneskeven, kaste Olie i Ilden? —

Hr. Conferentsraaden skrev til vor Konge; en ædel Gierning, for saa vit at Inholden sigter til Kongens og Fædrenelandets Vel; men havde han vovet meget ved dette Skrift, saa havde det forædlet hans patriotiske Iver endnu meere; men nei! — han vovede intet; thi han viste det alle veed, at vor Konge er sagtmødig, uskyldig, menneskekierlig, og allerhelst hører Sandheden tale.—

Jeg stoler paa, at Hr. Conferentsraaden vil ligne vor store Konge i disse Dyder; thi ellers vovede jeg ikke at lade Dannemarks, Norges og Fyrstendømmenes retsindige Skare tale disse Erindringer igiennem min Mund. — Troe ikke, at enten Hykleri, Smiger, Haab eller Frygt drive min Pen; jo dog! Frygt rører mit Hierte, mens jeg skriver, saasom jeg er bange for at fornærme Sandheden; — intet

16

skulle smerte mig meere, end om man i mine Erindringer til Hr. Conferentraaden, ville beskyldte mig for en Myndighed, som endog i den Viisestes Mund falder modbydelig. — Intet skulle saare mig meere, end om man i Eftertiden ville bebreide mig, at jeg i mine Ord havde glemt den Ærefrygt, som den Vanvittige skylder en lærd Mand.— Men Ulighed i Stand siger ikke noget, naar det er om Sandheden at gjøre; — dog ! disse Erindringer burde jeg, (dersom jeg ville beholde Navn af en Menneskeven), sende Hr. Conferentsraaden under en forseglet Convolut; thi saa ville de maaskee frugte best; — dersom Hans begangne Feil ei havde skadet det Offentlige, og dersom Irettesættelsen ei kunne, i Ufulkommenhed, oprette Skaden; saa var det langt fra, at jeg skulle skeie ud fra en Vens Pligter. Jeg kan jo være Sandheds Tolk uden at opbringe Sanheds Elskeren imod mig; og jeg tiltroer Hr. Conferentsraaden saa megen Ædelmodighed, at han vil glæde sig over mit Foretagne, dersom jeg har været nogenlunde Heldig i at naae Hensigten.—

17

Nu til Stykket selv! — imedens jeg overseer det Hele, saa miskiender jeg ganske og aldeles den forsigtige, den viise, den sindige, den ydmyge, den sagtmødige og grunlærde Hr. Conferentsraad Suhm.

En Undersaats Eenevoldsmagt strækker sig ei videre end til hans egen Familie, og knap der engang. Lad en skammelig Sammenrottelse formørke Kongens Ære, og bemestre sig hans Person, jeg, som en dydig, bør dog bevise med min Ærbødighed og Lydighed, at jeg troer, at Kongen sidder eenevolds paa sin Trone.—

Mon Retsindighed og Ærbarhed være forviste fra vore Grændser? — Alt for

haarde Bebreidelser mod vort kiere Fædreneland! just fordi utallige Skarer af Retsindige saae, at Letfærdige og Uretsindige havde slaget Kreds om Tronen; derfor var deres Lyst til at sætte sig imod disses daarlige Anslag, desto fyrigere; deres Kierligheds Lue til Kongen antændes klarere, og deres Mod, paa at udrydde Hans Fiender, desto graadigere. Mon de Sammenrottede ikke havde formaaet meere paa Undersaaternes Hjerter, dersom de havde

18

skiult sig bag Dydens og Gudfrygts Maske? Jeg kiender en heel Flok dydige Folk, som kort forend Forræderiet blev opdaget, havde sammenforet sig til at aabne Hans Majestæt deres Frygt for Forræderne, og tilkiendegive Ham de Forvarseler, som spaade Blod og Ødelæggelse; men inden den Tid, de havde fastsat, var udløben, saa forekom Gud deres Kierlighed til Kongen. Vi saae mange ublue Personer af begge Kiøn at streife om paa Gaderne; men mon ikke de mange Afskedigelser for en Deel tvang disse til Leddiggang og Frekthed?

Det er mig umueligt at forstaae, hvad Hr. Conferentsraaden indbefatter under de

Ord: At bemestre sig Kongens Person. Hans Majestæt viste jo, hvad Magt Himmelen og Jorden havde givet ham; skulle Majestæten da vel have glemt sig selv saa aldeles, at man med Magt kunne komme til at tage Ham Scepteret af Haanden? — At bemestre, det kommer mig til at tænke paa en Overmagt, og Kongen tilkommer jo allene denne Overmagt. At jeg skal ligne smaa Ting med store; saa forestiller jeg mig Forrædernes Omgang med Hans Majestæt,

19

ligesom en Kone der bevogter sin Ægtemand fra at komme hans Venner i Tale i Eenrum, naar hun ei er nærværende; saasom hendes onde Samvittighed frygter, al Mandens Venner ellers skulle aabenbare ham hendes Hiertes Falskhed og hemmelige Raad. Hun sparer ingen Veltalenhed, og ingen Leilighed, for at inbilde Manden, at hans sande Venner ere egennyttige, falske og hadefulde i Hiertet mod hans Person. Besidder hun Snedighed nok til at erhverve sig hans Godtroenhed, ved Smigerie; saa formummer hun ham saaledes, at han mistroer dem, som mene ham det oprigtig, og selv vegrer sig ved at tale med sine Venner;

saa har Konen udfriet sig fra den Tvang, at afbøde for den Forvirrelse, som Mandens Venner kunne gjøre i hendes nedrige Trækker; ja hun har dermed lettet sig fra den Umage, hun før havde, med at udrydde de Mistanker om hendes Huldskab, som Manden tilforn Undertiden fattede, af een eller anden fiin Erindring, som Vennerne gave ham; thi Vennerne havde vel lit Unseelse for hendes Nærværelse; men det var kun lit.—

20

Ved nedrig Smigren og forstilt Oprigtighed intog Forræderne Kongens Hierte. Kongens Uskyldighed og Sagtmodighed gav dem en hastig Seier over Ham Selv; saa: ledes bemestrede de sig Kongens Person. De gjorde Undersaatternes Hierter fordægtige og forhadte for Kongen, og sparede intet nedrigt Kunstgreb til at gjøre Kongen ligegyldig i Undersaatternes Øine.— Dersom min Tiener stikker Betlerens Breve under Stolen, at jeg ikke engang faaer dem at see; kan jeg da vel ansees for ubarmhiertig? Dersom han afskediger de Folk, som vil have mig i Tale, med myndige og dumme Ord, vil man derfor nægte mig Sted iblant de Vise og blant Menneskevennerne? Dersom han, uden at jeg faaer det at vide, i mit Navn, lemmelæster mine Love, mon jeg da kan ansees for uagtsom i Henseende til min Families Velgaaende? — indskrænkes min Magt, bemestres min Person, fordi min Tiener spiller mig slige Stræger? Nei! ingenlunde.—

Mon Adgangen til Hans Majestæt var umuelig, for saa vit at den hængte af Kongens egen allernaadigste Villie? Nei! —

21

men den var umuelig for alle Retskafne, allene for saa vit at Forræderne søgte af alle Kræfter at forebygge og forbyde, at ingen skulle faae Kongen i Tale. At man ikke med Ret skal kunne antaste mig for Smigreri, saa vil jeg anføre det Beviis, som jeg har paa min Sætnings Vished. Tvende Borgermænd vare, i en vigtig Anliggende, reiste til Hirschholm, for at andrage deres Ansøgning muntlig for Majestæten. Endskiønt de tænkte med Ræven i Fablen: Nos vestigia terrent; saa ville de dog vove et Forsøg. Hvad skeer? — som de gaae over Hirschholms Slotsgaard, staaer Kongen i sit Vindue, bliver dem vaer, og Borgerne have den Lykke at værdiges med Majestædens Opmærksomhed. De anmeldte sig, og blive uden Ophold strax inlat for Kongens egen Person. Denne Lykke, som saa mange andre, i de formummede Tider, ønskede sig, tilskrev Borgerne vor naadige Konges udtrykkelige Befaling. Beviis nok for Kongens vaagne Øie og aabne Ører til at see Undersaatternes Trang, og høre deres Bøn. Min Konge er selv saa naadig at erindre sig min anførte Histories Sanhed, og naar Kongen veed, at jeg ingen Hykler er, saa er det

22

mig ligegyldigt, at mine Ord ikke kan klinge behagelig i nogles Øren. Laae jeg ikke allerlængst fra Tronen, ubemærket i Støvet, saa er jeg vis paa, at jeg var i Stand til at anføre langt flere Beviser paa min Konges Hengivenhed for Undersaatternes Vel; i hvor ofte man bestormede Majestædens Bevaagenhed, med de Vaaben, som vare henrettede paa at omkomme Kongens og Undersaatternes Kierlighed paa engang.—

Tilforn var det danske Navns Vanære, (maaskee andre Nationer hellere ynke, end bespote os) i disse senere Tider, grundet paa et blot Rygte, eller paa nogle Skribenteres Ubluehed, som lettelig kunne falde mistænkelig for Retsindige; — men nu — giver Hr. Conferentsraaden, som en anseet og æret Mand, alle Europes Magter ligesom Haand og Besegling paa, at vore Ulykker gaae over vore Hoveder; men Gud give! at — og Gud skee Lov! at een saa værdig Mand kan fejle. Endnu har jeg ikke nødig al skamme mig ved mine Forfædres ærlige og tappe Blod, som rinder i mine Aarer! — Endnu tør jeg fremkalde alle Landets Børn til Vidner paa, at den forrædiske Antastelse

23

kunne ikke spaae sig andet af hver ærlig Indbyggeres Mund, end den grummeste Hevn. Behøver man vel i fredelige Tider andet Beviis paa, at den gamle Tapperhed ikke er uddød af de danske Hierter? — skielver kun alligevel I andre Riger! for det danske Glavind; om I fik Lyst til at besøge det deilige Dannemark; endskiønt Hr. Conferentsraad Suhm lover eder, at I skal finde et udsuet Rige for jer, som ikke er i Stand til at lønne sine tapre Soldater; saa trøster jer ikke derved; thi, skiønt jeg ei talte Skatkammerets Formue, saa kan jeg dog lade jer saa meget vide: at, dersom Grev Struense tragtede efter Kronen, og han besad lit meere Forstand, end et Barn, saa var der jo ingen Aarsag for ham til at bestiele Skatkammeret; uden for saavit det kunne hielpe ham til sit Maal; han var, uden Tvivl, alt for vis paa at faae sin Formastelse sat i Verk, dertil, at han skulle, af Forsigtighed, og for at forskanse sig mod Eftertidens Ulykker, røve af Rigets Inkomster. Om en stor Minister faaer saa mange af Rigets Penge, at han kan for dem føre en prægtig Eqvipase, det siger vel ikke meget til at udsue et Rige. Desuden sætter ingen viis Mand Tillid til et Rygte, som baade kan

24

være falskt og sant. Man siger og skriver meget om Forrædernes Forbrydelser; men intet kan bestemmes, uden det at vi vide: at Konger er frelst fra forrædiske Raadgivere.—

Naar Hr. Conferentsraaden behager at fortælle os: at alting har været til Priis et cetera. saa forstaaer han, uden Tvivl, Adelens forrige Embeds Inkomster; ja saa ere vi eenige! men forstod han det enhver forstaaer ved Alting paa dette Sted, nemlig: alle Stændernes Fordeele; saa troer jeg ikke at jeg, dersom jeg vil følge Sanhed, tør tage mig paa at forsvare Hr. Conferentsraaden; tvertimod troer jeg, at privat Venskab formaaede allerminst at forskaffe Embeder; maaskee Gaver formaaede meere; dog! Hvad behøver den Gaver, som raader over saa meget? — I hvor meget jeg sukker efter et Embede, gjorde jeg mig dog aldrig Umage for at erholde noget hos Kabinets-Ministerne. Der var noget, som jeg følte inden i mig, hvilket holt mig fra at tye til ham; jeg veed ikke enten Mistillid til ham, eller Stolthed og Frygt have været Aarfagen hertil.—

25

Jeg er beredvillig til at afbøde mine Forseelser, dersom jeg begaaer nogle imod Sanheden; et ædelt Hierte kan tage Fejl af Uvidenhed; men Dumdristighed skal aldrig have forført mig til een eeneste Fejl. Jeg dømmes kun billig efter de Data jeg har; men det skulle gjøre mig meget Ont, dersom Hr. Conferentsraaden, fordi Han maaskee har passet mere paa Tronen; end jeg, havde gyldigere Beviser til sit Forsvar.—

Stoicismus er ikke meget i Moden i vore Tider. Et føleligt Hierte tilvenner sig, fra spæd af, at udtrykke sine Fornemmelser i Ansigtet. Min Ven var mig aldrig saa behagelig, som han er; dersom han var en Mester i at forstille sig. Naar Glædens blide Straaler oplyser hans Ansigt, saa veed jeg hvordan hans Hierte er og hvordan mit skal være; men seer jeg at hans Aasyn er overtrukken med mørke Skyer, saa er jeg ret bekymret for at faae ham til at sige mig, hvad der qvæler ham om Hiertet; jeg er da ikke rolig, førend jeg faaer vederqvæget ham med min Trøst; jeg opripper intet, som kan forøge hans Sorg; for at slippe for den Umage at trøste ham, lader jeg ikke, som jeg troer, at han er fornøiet.— Dem, som i disse

26

sidste Tider ei have havt den Lykke, at see Majestæten, dem, siger jeg, kunne Hr. Conferentsraad Suhms Anseelse været Borgen for, at Hans Majestæt var fornøiet, imedens Forræderen opvakte Misfornøielse hos Undersaatterne.— Mine egne Øine overbeviste mig om det, som var tvertimod.— Førend Freds og Glædes Forstyrren insneg sig i Kongens Yndest; saa saae jeg, at min Konges Aasyn næsten altid skinnede af Glæde; men ak! — ligesom Forræderen intog Kongens Hierte, saa aftog de Glædes Træk, som tilforn passede sig saa vel i Kongens Lineamenter. Den Naade, som tilforn smilede paa Majestædens Læber, forvandlede da til en Alvorlighed, som lod enhver elskende Undersaat slutte Hans Misfornøielse; den belevne og sysselsatte Glæde maatte vige for en nedslagen og urolig Dybsindighed; den kierlige Mildhed og Tillid til Undersaatterne, som vi før saae hos Kongen, den forsvant; og dette gav os Anledning til at gjøre adskillige Gisninger om Forrædernes Opførsel mod Majestæten. Jeg vover da med en sikker Pen at forandre Hr. Conferentsraadens

Ord saaledes: Da var min Konge bedrøvet, fordi han troede det Forræderne

27

sagde, at alle vare misfornøiede.

Dersom vi havde lignet det Skilderie Forræderne gav Majestæten paa os; ingen Under da! at vor Konge maatte bleven mismodig over os.— At vor Konge skulle have været fornøiet mit i de bedrøveligste Omstændigheder, det er desuden ganske utroligt; saasom det forudsætter en Ligegyldighed imod de Pligter, som en Konge, der vil have Navn af Stor, iagttager.—

En Deel af Hr. Conferentsraadens Moraler maa jeg lade falde uden for min Kritik, eftersom den Ærbødighed, jeg bør have for Kongens helligede Person, befaler mig det.—

Saa meget tør jeg skrive: Kongen kunne ikke give os et større Beviis paa Hans Naade og Dygdighed, end om Han behagede at høre disse saa offentlige Erindringer at oplæses for Sig i Sit allerhemmeligste Gemak.

Hr. Conferentsraadens Skrift er nok allerede bleven almindeligt ved de engelske, tyske, hollandske og franske Aviser; jeg skielver! naar jeg tænker paa, at andre Riger vil Her-

28

efterdags bebreide de Danske den Fripostighed, som gjør den engelske Nation saa modbydelig i Retsindiges Øine.—

Hr. Conferentsraaden anpriser fremdeles for Majestæten: ikke at afsætte nogen uden efter Loven; men mon Efterladenhed hos Embedsmænd, i de ufuldkomne Pligter, (som de kaldes) ikke i mange Henseender, kan være skadelig for Staten? — Er det da ikke tillige en retsindig Konges Pligt, at skaffe Staten af med slige Byrder, som Lovene ikke kan hielpe den af med? —

Enhver Patriot bør elske sit Sprog. Sant! — Hvorfor?— Videnskaberne udbredes, naar Sproget beriges og forbedres.— Man bliver da ei nød til at nedlade sig til andre Sprog, og borge Ord af dem, for at tilkiendegive sine Tanker. Mon disse ædle patriotiske Hensigter opnaaes ved Cancellieformularerne? Endnu saae vi ingen offentlig bekientgiort Befaling i det Tydske; Kabinets-Orderne bleve saa tydelig fordanskede, at alle kunne forstaae dem; men disse vare jo sielden Kongens muntlige og høie Villie. - Da Hans Majestæt ingen

29

Kabinetsminister brugte; da hørte vi jo Hans egne dyre Befalninger, fra ham selv egenhændig udstætte i vor Modersmaal; altsaa insee jeg ikke de vise Hensigter af Hr. Conferentsraadens underdanige Erindring til Kongen.— Conferentsraadens Ord ere disse: Lad os

igien i dine Befalninger høre vort eget kiere Sprog; du er jo dansk, og jeg veed, at du kan Dansk, Hvilke Ord!

—
Ord, som udmærke sig blant de øvrige, ved den Ydmyghed og ved den Ærefrygt, som en ædel Siæl, der kiender sine Pligter, skylder sin Konge; Ord, som i den Forbindelse de staae med hele Indholden selv, passe sig der saa got, at ingen kunne værre beqvemmere; Ord, som bevise Styrken af de skjønnede Videnskabers Regler! —

Jeg begriber ei, om det var fornuftigt, at hade det franske Sprog, fordi Cartouche taledede Fransk? —

Hvorledes var det mueligt, at Majestæten kunne, om han fant det nyttigt, uden at gjøre store Forandringer, lade de forviste dueelige Embedsmænd igien komme til at beklæde

30

deres Embeder? Eller vil Hr. Conferentsraaden maaskee tænke, at meget faae Afsatte skeede Uret; naar hans Hensigt er denne, saa ere vi fulkommen af eens Tanker; — saa har Hr. Conferentsraaden rigtig nok vogtet sig fra at begaae Feil imod Modsigelsens Regel.—

Vor Konge blev, paa sin Udenlansrejse, beriget med dybe Insigter; Han lærte, ved Sammenligning, at kiende Dannemarks Fortrin og opdage dets Mangler. Man fortalte os mange Beviis paa de store Raad Majestæten da giemte paa, for at iværksætte ved sin Hjemkomst. Dannemarks Konge holder en vigtig Samtale med een af Europas store Konger. Den eene foreholder den anden de store Pligter, som Kroner føre med sig. Den eene forklarer den anden hver sit Riges Vanskeligheder, som de maatte overvinde. Begge føle Tyngden af de kongelige Byrder; begge føle at menneskelige Kræfter forslaae, som intet, til at bære dem; begge udbede sig saa megen Styrke af Guddommen, som enhver for sig ville behøve; fordi ingen af dem ville blive matte under Regieringens Vægt. De overlagde og raadsloge; den Erfarne gav den Uerfarne sine

31

Raad; den eene med den anden fastsatte at ville blive Konger med forevigende Navne; at ville oprette Ærestytter, som de ville efterlade sig og som først skulle forgaae med Jorden. Den unge Konge, soer ved sine Forfædre at ville gjøre Danmark til Friheds, Glædes, Overflødheds og Trygheds Land, og græd af Glæde og af Forventelse efter at see sine ædle Forsæt fulførte. Kongen kom hjem, og besaae sit Rige med et ømt og insigtsfuld Øie.—

Kongen ville have alting paa en bedre Fod; Han ville, om mueligt, i faa Aar, lade Verden see, at han var saa stor en Konge, som han er. Enhver nye Inretning er underkastet Kritiken; saasom der alle Tider nogle maa lide derved. En Reformator forfølges derfor med en nøjere Eftersigt, end den Regent, som lader det blive ved den gamle Slendrian, og som ikke saa meget antager sig sit Riges Tarv.— Dette insaae vor Konge tillige, da han besluttede at blive stor; thi han viste at en Konge kan ikke blive meere anseet ved noget i Efterslægtens Øjne, end derved at han har vundet Seier over det som stred mod hans ædle Hensigter. — Enhver af de forrige Inretninger (i hvor stærkt

32

Hævd Alderdommen havde givet dem) som skadede det Almindelige Beste, ville Kongen nu

af en reen Kierlighed til sit Fæderneland,

kulkaste; vore Børn og Børnebørn skal bedre kunne forherlige Majestæstens Iver, end vi, naar de med seende Øine skal see Frugter af den forbedrede Plan, som vor viise Christian selv har lagt. Det blev allene et vigtigt Spørsmål for de Forslagsmestere, som veilete vor Konge: om Ulæmperne der flød og vil flyde af de nye Inretninger ere mindre betydelige for det Almindelige, end de af de forrige gamle Vedtægter? En særskilt Person kan umulig besvare det; men mange upartiske og uegennyttige vare vel i Stand dertil.— Nok er det! vor Konge ville lyksaliggjøre sine Undersaatter.

Han viste at Lyksaligheden maatte plantes ved en forbedret Huusholdning med de offentlige Penge endskiønt den ikke kunne vore saa hastig. — Ja Dannemark! hvor lyksalig var du allerede blevet, dersom din ædelmodige Konge kunne have faaet alle sine Udsigter med dig opfyldt.— Forslagsmesterne fik Nys om, at Kongens Tanker idelig grundede paa Forbedring i Staten. Utallige infant sig med Forslag. Enhvereller dog de fleste glemte at anføre Ulæmperne

33

der ville følge efter deres nye Forslag og kerte sig ikke efter at sammenligne og beregne dem med Ulemperne af de forrige Inretninger; eller om de, for at smykke deres Forslag anførte, sammenlignede og beregnede nogle; saa glemte de dog de vigtigste ude, ved hvilke deres Forslag kunne staa Fare for at forkastes. Jeg fætter dog, at een i det minste af dem led selv ingen Skade ved at være ærlig og var det virkelig ogsaa; denne Ærliges Manuskripter blandes med de andre Forslagsmesteres, hos den Herre, som tager imod slige Dokumenter til Forestilling. Forestillings-Herren er enten alt for magelig, eller alt for vanvittig til selv at giennemsee Forslagsmesternes Fornuftigheder. Enten overdrager da Forestillings-Herren denne vigtige Sag i sin Sekretærs Hænder, (hvis Dom er overensstemmende med den Forflagsmester, der giver ham den beste Haand). Eller og anseer Forstillings-Herren, uden videre Tvivl, det Forslag for ufeilbart, hvis Mester har mest Rekommandationer. Dennes Udarbeidning forelægges Majestæten tilligemed utallige andres, som udfordre et heelt Aar blot til at giennemlæses; men den paalidelige Forestillings-Herre drager Majestæstens Opmærksomhed i sær paa

34

det, som ham er bleven anprist. Hvad skal nu Kongen gjøre? — Udfordres der ei guddommelig Viisdom til at kunne vide de tilladelige og utilladelige Fordele og Mangler i enhver Stand og Omstændighed i Riget? Overgaaer det ei uendelig vit de menneskelige Kræfter? En Konge er jo dog ingen Engel! Hvor let kan der da ikke være betydelige Feil i Forslaget, som bliver liggende skiult for Majestæten! — Kongen giver sit høie Samtykke til Forslaget; det bliver iverksat; Forandringer skeer. Nu er der en nye Forslagsmester atter paa Færde igien; han viser nye og betydelige Feil. Kan da en stor Konge vel, uden med Ubillighed, ansees som vægelsindet, om han atter ved en nye Forandring, ivrigere vil forbedre den første nye Inretning? ingenlunde! — En god Forandring kiøbes ikke for dyre, endskiønt de første Anlæg adskillige Gange mislykkede Ham. — Sæt! at man forklarede Kongen Grundene til alle de nye Anlæg; mon det da vel ikke var alt for meget til at oversee for menneskelige Øine, som ikke kan see uden i en vis Distantse, og fra nogle visse Synspunkter? Ingen kan vel nægte det!

Iblant disse Forslagsmestere forestilte een, som selv fant best sin Regning derved, at det var

35

nyttigt for Riget, om Majestæten ophævede Konseilet. Dette var den besynderligste Forandring. En Forandring, som sømmede sig meget got i et Enevolds-Rige, dersom Kongen var en Gud; thi, som Menneske var det vel umueligt, at Kongen allene var i Stand til at afgjøre alle Rigets Sager. Aarsagen, hvorfor Forslaget fant Bifald, har uden Tvivl været, fordi de overtalte Majestæten til at troe, at Rigets Undersaattere maatte hielpe Aldelsmændene, som da vare ved Roret, til at vedligeholde den Pragt, som deres Stand og Embede medførte; naar disse prægtige Herrer kom væk fra Tronen, saa ville man tillige lette den Byrde, som de tilforn havde lagt paa Undersaatternes Skuldre; men — ak! hvor meget leed den kiøbenhavnske Borger derved? —

Hovedhensigten hos Forslagsmesteren har nok været denne, at han ville bortføre Adelsmændene fra Tronen for selv at komme den desto nærmere. Dybe Insigter, Vittighed og Viisdom

have ikke allene taget deres Sæde i Adelsmændenes Siæle; — adskillige af disse bleve just forkieledede ved den ypperlige Leilighed, de havde til at blive nyttige.— Uadelige og

36

Smaafolk, somved Flid opgrave sig af Støvet, for at gribe den sande Ære; de kunne ligesaavel, i det minste, som Adelsmændene være Kongens Embedsmænd.— Dette viste Majestæten. Ulæmperne, der ville komme af denne Forandring, forelagde man ikke tillige for Kongen. Forandringen blev iverksak.— Enten ved

Smigren; eller ved Dumdristighed; eller ved at pløie med andres Insigter, intog Struense Majestæstens Hierte. Ved en anden Persons Mellemgling blev han ved alle Leiligheder anbefalet Kongen, som en værdig, vigtig, høist nødvendig og ærlig Minister for Riget. Vor Konge, som var alt for uskyldig til at undersøge Sanheden, fattede herved gode Tanker om Struense. Han blev da den fornemste Minister i Conferensen; igiennem hans insigtsfulde Hierne skulle alting refereres til Kongen; igiennem hans ærlige Hænder skulle da alle Rigets Sager vandre.— Jeg krømper mig ved

at jeg er alt for vantroe (dog min Vantroe er en Ære for min Kierlighed til Kongen! nødig ville jeg blive

anderledes overbeviist) til at tænke; og al for forvisset om min Konges Fulkommenheder til at troe, at Majestæten Selv, af fri Drift, har givet Struense Sin Eene-

37

voldsmagt i Hænderne, Neppe har Struenses Underfundighed formaaet saa meget, at den har kunnet snakke Majestæten Sit Septer af Haanden. Kilden til alle Struenses Forbrydelser har været, at han reent sat sin Frygt og sin Høiagtelse til Side for Majestæstens uinskrænkede Magt. Heraf flød den Formastelse, at han med at efterskrive Majestæstens Navn, stillede Livvagten tilfreds. En Fornuftig kan, a posteriori, slutte sig til, at dette Rygte maa være sanfærdigt; thi hvorfor skulle ellers Livvagten, Dagen efter hans Arrest, være bleven oprettet igien? Beviis nok paa hans græsselige Formastelse ! tager jeg Feil i denne Henseende, saa har min Samvittighed dog intet at bebreide mig derfor.— Kunne Struense den gang begaae den Formastelse, saa var det ikke urimeligt at troe: at han selv har givet sig den Myndighed og den Selvraadighed, ved hvis Magt han i de siste Tider var nærmest ved at faa sit grueligste Forsæt bragt til Modenhed.— Saaledes blev den Minister til en Forræder, med hvilken vor Konge ville deelee sit Riges tunge Byrde; saaledes misbrugte denne Majestæstens Tillid til Selvraadighed; Hans Godtroenhed til Falskhed; Hans

38

Kierlighed til Forræderi og Hans Ære til Dannemarks Vanære.— Kan jeg ikke og blive fortryllet af en Hykler? — Er Kongen saa fulkommen at ingen menneskelige Skrøbeligheder skulle findes hos ham? Hvad tænker da den, som vil tale om de mærkelige Forandringer, hvoraf vor Konges Regiering er inviklet? Hænger der ikke altid noget ufulkomment ved de Menneskelige Hanlinger? Dog skal Christian den Syvendes hellige Bestræbelser berømmes fra Slægt til Slægt!

Skiønt jeg er ikke ret gammel, saa kan jeg dog med Sanhed troe, at det er længe siden man hørte saa hyppige og saa almindelige Jammerklager i Danmark, som under vor naadige Konges Regiering; men lad os undersøge Kilden til disse Misfornøielser; er det vel hos et hvert patriotisk Lem en Bekymring over, at de nye Inretninger kunne geraade dem til Skade i Staten, som udgiøre den største Deel, og som bære den kummerligste Byrde iblant Undersaatterne? Ønskede vel de Rige med Conferentsraaden at ville paalægges tungere Aag end de have, allene for at lætte det paa de Skuldre, som ei have Kræfter nok til at bære det. En-

39

hver tigger meget mere til sin egen Pose; enhver ønsker sig selv alle de Fordele en Stat har at meddele, og er saa ubarmhiertig, at han jager efter at nyde det, om saa en utallig Hob af hans Medborgere maa lide derunder. Saadan een erindrer sig ikke at fælles Lyksalighed er Øiemedet hvortil alle Lemmerne i Staten bør stræbe; er Hensigten hvorfor Lemmerne have forbundet sig med hinanden. Hans Egennyttighed opvækker Misfornøielse, naar hans Fordele, som tilforn vare Medborgerne til Skade, blive ham beskaarne.— En Konge, som søger Ære i at elske sin Stat; Han elsker ikke et Lem frem for det andet; Han giver ikke eet saa megen Styrke at et andet maa miste sin; men øiner Han, at nogle Lemmer trækker Nærings-Saften fra de andre, saa gjør Han en bedre Ligning imellem dem; saa uddeler Han de Kræfter til ethvert Lem, som det efter sin Beskaffenhed og Bestemmelse trænger til. — Fingrene i Staten bør ikke have saa mange Kræfter, som Hovederne, og disse maa ikke være kraftfuldere eller kraftesløsere, end de andre Lemmer kan taale. Vi har en Konge som veed og hanler det Han bør, og om den graadige Egennyttighed tusinde Gange skulle

40

lide derunder. Han selv, viser sig, som et Mynster for andre Konger og for os. Han afknappede først sin egen Huusholdning, saa vit mueligt var, paa det, at Han, med sit store Exempel ville gjøre Egennyttige lit Meere rolig, naar Radden kom til dem.—

Ligesom det er latterligt, at Ormen vil mestre Skabere fordi han skabte denne beste Verden, enskiønt han saae, at Ulyksalighed, formedelst vor Jordklodes fornuftige Skabningers Fald ville komme til at herske i denne snevre Kreds, vi beboe; saa er det og den største Urimelighed, at vi vil lægge en stor Konge det til Last, om Han ved at inrette sin Stat paa det viiseste, til en retskaffen Lyksalighed, om Han da, for at naae sit store Sigte, foraarsager een eller anden Ufuldkommenhed i sin Stat. Ikke de vises Mester selv, ville forskyde den beste Verden fra at blive skabt, fordi han nok forud saae de Ufuldkommenheder i det Smaa; som ville være uundgaaelige, med mindr Han ville skabe en Verden som ikke var saa god, som vores nærværende. En Ufuldkommenhed i en af Deele, kan jo ikke tilintetgiøre det Heeles Fulkommenhed. Kongen kunne jo altsaa, som

41

en viis ikke være i Stan til at fornøie alle Lemmerne i Staten ved de nye Inretninger. En liden Deel maatte sukke efter deres forrige Beqvemmeligheder; det var dog en liden Skare, naar man sammenligner den med alle Invaanerne i begge vore Riger; men eftersom deres Fordele fra Arilds Tid havde slaaet saa dybe Rødder, saa smertede deres Oprykkelse dem desto meere; ja Rødderne selv mistede i kort Tid ogsaa derved den

fornødne Væske; maaskee man kunne, uagtet denne Omgang, dog have bevaret dem fra Forvisnelse; men her havde Forslagsmesterne ikke brugt deres rette Øieglas; saasom alle Ufulkommenheder i det Smaa, som ere virksomme nok til at omkomme det Heeles Fulkommenhed, de baade bør og kan ungsaa; thi naar en nye Inretning maa være fulkomnere, end den gamle; saa maa jo ikke en ringe Tings Ufulkommenhed strække sig ud over det Heele, saaledes at det Heele Nye skal kunne nytte mindre og skade meere end det Heele Gamle.

De nye Forandringer altsaa, som foraarsagede Kongen og Landet meere Uleilighed end de gamle, de bleve paa det allerbitterste

42

efterseete og giennemheglede af de Egennyttige, der havde taget Skade ved dem, som virkelig vare nyttige for Staten. Disses Gift udbrede sig næsten over alt, og intet Sælskab fant sig fornøiet uden ved at bevise sin Misfornøielse.— Nu kom Forrædernes Kalfatringer hertil.—• Desto meere forbitrede bleve Undersaatternes Hierter; men de Retsindige insaae let, at deres Arvekonge var alt for uvidende om det Alt, at de jo skulle blive ved at elske Ham med en reen Kierlighed. Undersaatternes Fryderaab, da Majestæten friede dem fra Forræderne, vare Ham intet andet, end utallige nye Eeder, til Bekræftelse paa deres Kierlighed til Ham; ja hver en Fryds Taar i de ædelmodige Borgeres Øine, bevidnede Majestæten deres hellige Ærbødighed for Hans høitænkende uskyldige og kiekke Omgang med Sine og vores Fiender; — nu hørte man intet andet end Taksigelse af alles Munde, som bleve opsendte til Gud og Kongen paa eengang.— Den største Deel, som ikke overgav Hevnen over Forræderne i Guds og Kongens Hænder, de opkastede sig som Dommere og Bødler tillige.— Glæden var stærk hos dem paa den eene Side, og den længe underkuede Forbittrelse ligesaa stærk paa

43

den anden Side. De sagde: blev en Dronning Maria i Begyndelsen af det 16de Sekulo i Engeland halshugget for Forræderi, hvad vil man da ikke nu optænke for Pinsler til Struense, (som i Ligning med hiin er kun en Maddike), og hans Komplot? Enhver anlagde da al sin Veltalenhed for at tilegne ham de Piinseler, de ønskede ham, og glemte at vi levede i det 18de Sekulo.—

Saaledes kan den allerbeste Konges Ønske, om at lyksaliggjøre sit Folk, slaa Ham Feil, ved ubesindige Forslagsmestre; ved efterladne Forestillings Herrer og ved falske Raadgivere; men den Ære Han haaber Sig af Sit Folkes Kierlighed; den skal Han aldrig gaa glip af, saa længe Ydmyghed, Lydighed og Oprigtighed føles af danske og norske Hierter.—

Om den tilkommende Tid da blev underkastet store og vigtige Forandringer, som kunne meere fyldestgjøre Majesættens Ønske over os, var det vel for meget? Mon Dommerne, der ere langt fra Tronen, ikke behøve et nøie Eftersyn? jeg har, i det minste, troet det af adskillige Klagemaal, som de Fattige

44

forurettede til sine Tider fremførte.-- Men ak! — hvor daarlig er denne Tanke: — At ville udrydde alt det manglende; det var jo det samme, som at inføre Dyden overalt; men fordi det aldrig lader sig gjøre; derfor kan dog nok een eller anden Lov meere skierpes; derfor kan man dog med nye og bedre Inretninger afværge adskillige af de i Svang gaende Laster.—

Jeg har alt for inkneben Insigt i Statsvidenskaben; derfor længes jeg inderlig efter at vide Aarsagen, hvorfore ældgamle Ting ei bør oprippes og undersøges? sant nok! for saa vit at jeg ved ældgamle forstaaer Oldsagerne; saasom de Vidner der burde føres i disse Sager, ere kun døde Papiirlapper; at naar jeg læser dem igiennem, saa kunne jeg kun faae at vide, hvortil Rigets Kapitaler ere bleven brugte; eller forvanskede; jeg kunne lære at raade Bod paa det Onde i vore Tider, som lignede de Gamles; — men tænker jeg ved det Ord:

Ældgamle ikke saa langt tilbage i Tiden; tænker jeg paa de Forurettelser Riget er vederfaret i vore Leve-Dage; saa veed jeg slet ingen gyldig Aarsag: hvorfor disse siste bør hellere at undersøges end de forrige.— Veed min

45

Konge ikke nok den store Pligt, som Scepteret fører med sig, nemlig: ikke at efterlade noget af alt det, som kan geraade Riget til Beste.— Ville det ikke blive en foræringsværdig Handling, dersom Majestæten, om det var Loven muligt, fik de levende Personers Sager oprippet, som kunne altsaa blive tvungen til at giengive Staten det de have molket.— Det ville jo gjøre vor Konge Ære og nytte Staten; skjønt nogle ville lide derunder.— Min patriotiske Iver vil jeg aldrig lade forlokke til at ønske andet; saasom jeg kan kun bryste mig af den Lykke, at mine Oldefædre have været Hyrder paa Dannemarks Enge i tusinde Led; hverken Yndest eller Slægtskab skal kunne omdanne mit patriotiske Sind.—

Inskrænk de bekostelige Lystigheder.

Jeg gad vist Navnet paa disse. Er det vel den franske Komædie? — Mon ikke vor Hof, i en Tid, har været et Mynster for heele Europa i Tarvelighed og en indskrenket Huusholdning? — jeg ville i Steden for disse Ord sat saaledes: Alle Konger bør ligne

dig, vor Christian! i Tarvelighed og Sparsommelighed; men ak! — hør

46

mit ydmyge Raad! — Lign dem i at udhvile din Siæl, naar den er udmattet af at tænke paa vores Vel; naar den er ligesom tung af Tanker og Beskæftigelser. Den enfoldige Hob, som er den største, ærer Kongen lige saa meget for Hans udvortes glimrende Pragt, som for Hans væsentlige; inskrænk da derfor, min Konge! ikke formeget det, som funkler i de Enfoldiges Øine. — Gjør Din Naade mig, som den Ringeste under dit Scepter, fyrig nok til at fremlægge en ydmyg Bøn; opfyld du da selv, efter din Viisdom, disse Suk: Du ville forvise de udenlandske Forlystelser, som ikke ere til ligesaa almindelig Nytte for os, som for Dig! Du ville anvende meget til Dit eget og vores eget Sprogs Fremtarv! Du ville med udsatte Belønninger lokke min og andres Flid, til at gjøre Din Ihukommelse, i samme Henseende, ligesaa evig, som den fiortende Ludeviks i Frankerig!

—

47

Betal den retmæssige Gield.

Hvad for Gield kan vel, i denne Henseende, føres in under den uretmæssige Klasse? — Unslaaer Majestæten sig fra at betale, et andet Rige, en Gield, som ei er kommet Dannemark til Nytte; hvad kan da flyde deraf? Skal min Godtroenhed, da jeg laante Forøderen noget til at redde sig med, blive saa slet belønnet? Kan jeg noget derfor, at han forødte det, som jeg saa beredvillig og i saa reddelig en Hensigt laante ham? Skal min Beredvillighed og Trofasthed imod ham betales med en haanlig Afviisning, naar jeg fordrer Mit igien? — Det var jo Synd om man behandlede mig saaledes.— Nu til Rigerne! — Vegrer een Magt sig for at betale een anden sin Gield; saa maa den Forurettede nødvendig skaffe sig Ret. Krigen er Rigernes endelige Dommere. At udholde en Krig, det koster et Land Meere baade af uskatterlige Mennesker og af Penge, end om det betalte Gielden.—

Riget ville dernæst spille sin Kredit, saa at ingen ville redde det, om det stod til at trænge.—

48

Hr. Conferentsraaden tilraader Majestæten,

ikke at lade Hans Faders, (af høi

Ihukommelse) Monumenter forfalde; men hvis vor Konge ikke var alt for viis til at betale al Rigets Gield, under hvad Paaskud Han end kunne vegre sig derved, saa ville vist Høiselig Frideriks Æremonumeuter forfalde.— Disse tvende siste anførte Ulæmper er en Følge af at lade lige saavel den offentlige, som private Gield blive ubetalt. Private Folk kan ei bruge Magten; bør dem da forurettes? Nei! — ingenlunde! det taaler aldrig en

høi Kongesiæl.

Det var at ønske: at en Patriot, som havde et ligesaa oprigtigt Hierte, som grundig Insigt, ville oplyse Majestæten om Bankcherrernes Omgang med Landets Penge.— Var det ikke mueligt, at der kunne gøres saadan en Inretning, ved hvilken Kongens Kasse kunne beriges med den Fordeel, som nu kryber

i Kommissarernes? — Hr. Niels Tranberg

er en Mand, som er bekient af sin patriotiske Styrke, som, Trods alle Anstød, ikke blev slap, førend han fik Sundet forsynet med Fyr for Reisende. Jeg ville kun ønske ham

49

og os den Lykke at han, endskiønt Han er en Inføt, maatte opmuntres til at nytte Riget med sine grundige Insigter og Forslagsvittigheder, som nu have tabt Modet, ved idelige Strid mod Egennyttige, og som snart vil siunke ned i en uvirksom Dvale, dersom man ei lokker dem til den Virksomhed, de ere bleven kiede af.—

Hr. Conferentsraaden fremskinner med al sin Ømhed; med al sin patriotiske Høimodighed og Kierlighed i disse Linier; Med Glæde,

skal jeg efter Ævne bære den Deel, som før laa paa den Usle. Af er ligesaa

ømt og oprigtigt Hierte vil jeg anpriise, Hr. Conferentsraadens Ædelmodighed, for alle Formuende. Min Ømhed over Medmenneskene tillader mig ikke at forbigaae et Exempel paa en vis Magistrats Ubarmhiertighed mod en Familie. Kongen vil have dem udtaget fra Skatten, som selv ere Nødlidende; enten Kaprise eller Fordeel formaaede denne Magistrat til at tage den siste Dyne fra et Par Folk. Disse havde en Søn der var saa studeret, at han kunne klage Magistratens Ubillighed for Majestæten.— Ansøgningen kom tilbage til denne Magistrat,

50

fordi at den skulle give sin Erklæring over den. I Steden for at give den sanfærdige Tilstaaelse om deres ugudelige Medfart med Studentens Forældre, saa fik de en onskabsfuld Pen til at gjøre al sin mulige Flid for at faae Studenttimestimelige

Velfært ødelagt; de misrekommenderte ham, allene for selv at ansees uskyldig; de anførte, tvertimod Sanhed, at Sønnen ved slet Opførsel havde giort Forældrene Uformuende; da han dog i Sanhed maatte underholde dem med sine Informationer.— Da jeg ved en Hændelse, kom til at læse dette deilige Inlæg mod Studenten, saa kunne jeg sandelig, af Medynksomhed over ham, ikke holde Mine Taarer inde.— Ja Gud vil visselig samle alle de Taarer, som ubillige Magistrater udpresse af Nødlidende tilligemed Maanedsskatten! — tvertimod Majestædens Billie.

En Solicitant forsømmer Megen Tid ved sin flittige Opvartning hos de Fornemme; naar denne Tid blev nyttigere anvent, saa skulle en langvarig Solicitation ikke længere være et stumt Vidne, om Solicitantens Udygtighed. — Imedens jeg hundrede Gange løber forgieves efter at faa en høi Herre i Tale, saa kunne jeg

51

jo lige saa mange Gange i det minste, have forøget min Insigt; jeg vil ikke tale om al den Tid, man tillige slendrer bort. Det er sielden at jeg kan overtale mig til, at øde en Dag paa slige Opvartninger; hvis Nytte, jeg seer kun ved Hielp af Haabet. Jeg trænger til at tiene

min Stat; men om jeg aldrig trængte, saa befaler min Pligt mig dog, at anbyde min Tieneste. Hvo beforders da vel snarest, enten den, som (i det han altid bliver den samme han er) overtrygler sine Patroner; eller den som ved at befordre sin Insigt; glemmer sin Befordring. Just fordi jeg troer, at disse siste tilsist reent forglemmes og kun i en kort Tid, nemlig i deres sildige Mandom og Alderdom, saa Leilighed til at gjøre Fædernelandet den Tieneste, de ønske sig; saa har jeg før længe siden anseet Studenterskabet med bedrøvede Øine.— Lykkelig er den Student, som Skiebnen ikke tvang til at være skiødesløs med sin Siæl, for at tage vare paa sit Legeme.— Gid alle alle de høie Herrer, i hvis Hænder vor Lykke er, ville ligne vor ulignelige Superintendent Kramer: en Mand, ved hvis Karakter ingen vil unsee sig; en Mand, hvis Værd Universitætet først kiente, da det savnede ham; en Mand, hvis Savn neppe saa

52

let nogen anden, i alle Henseender, kan oprette. Naar nogen søgte noget, som han havde i sine Hænder til at uddele, saa maatte denne først overbevise ham om sin Værdighed til det han attraaede. Saasnaart dette var skeet; blev samme Persons Navn og Beqvemhed inskreven i en Bog, som Han just havde inrettet til dette Brug; ligesom Turen falt til de antegnede Personer, i samme Orden bleve de uryggeligen fyldestgiorte i deres Ansøgte; saa at man ei havde nødig at umage sig til Professoren, i det høieste, oftere, end tvende Gange; vi kunne da sidde allerbest hjemme i Roe at studere, naar der kom Bud fra ham, med vore Ønskers Opfyldelse. — Jeg skriver dette af Erfaring, og med hvilken Glæde ville jeg ikke kunne skrive ligesaa sanfærdigt og roesværdigt om mange andre!—

Jeg hilser et Afskum meget høflig, fordi jeg troer at hans Dyd ikke holder ham fra at efterstræbe mig uforskyldt. Er jeg, med saa ringe Midler, i Stan til at bøde af for slige Folks Efterstræbelse og skadelige Ligegyldighed, da bruger jeg dem gierne, uden at min Høimodighed i minste Maader skal fornærmes derved.

En liden Tue er i Stan til at vælte et Læs.

53

Det veed jeg; men i Hiertet ærer jeg kun de Dydige og Insigtsfulde. - Desto længere Lykken sat mig uden for mine Medborgeres Vanheld; med desto mindre Mistanke kan jeg nedlægge mine ydmyge Bønner, som sigte til deres Vel, for Tronen. Desto værdigere er min Ædelmodighed, naar jeg vaager for at befordre deres Lykke, som ikke kan forøge min.— En Patriot udmærker sig just

til Efterslægten retmæssige Beundring, naar han ved Majestæten har udvirket, de Fordele for Undersaatterne, som ikke giver ham anden Belønning, end den søde Glæde, han føler af at gjøre Vel, uden at have Hensigt til Egennytte. Saadan en Patriot, som kunne takke Forsynet, fordi det sat ham i Stan til ei at bede om Noget, saadan en Patriot (siger jeg) kunne just med forønskelig Nytte tale Folkets Ønske til Kongen;

han kunne gjøre Forslag om at forbedre, fornye, anlægge og underholde de Inretninger, som han troede at geraade til Fæderne, landets Lyksalighed; han kunne betle for de Forarmede, hvis Tarv han ikke selv, kunne fordrive; han kunne betle for de Betrængte, som sukke under Uretfærdigheds Aag; han kunne

54

betle Majestæten om Naade imod dem, som have Beqvemhed og Lyst til at blive insigtsfulde og nyttige for Landet. Og det altsammen burde og kunne han gjøre efter sine Pligter uden at staa Fare for at hans Ord skulle tabe deres Værd ved de Plætter, som besmitte mange andres; endskiønt de i sig selv kan være komne af reene Kilder. Hvor meget Got kunne da ikke slig en utrængende Patriot udrette, til Ære for sig og til Gavn for Fædernelandet.—

Det er da, dyre Hr. Suhm! de Erindringer, som jeg, efter min Eenfoldighed, har givet mig den Frihed at fremlægge for Kongens, Deres og Publikums Øine. Ingen troe! at nogen Feil har insneget sig heri af nedrig Ondskab, eller Lyst til at fortolke Ord paa en vrang Maade. Alle troe! at de Feil, deres Øine opdage, er allene udsprungne af min uslebne og i det Offentlige endnu ubrugte Tænkekraft. — Slet Ære for mig, om jeg ville søge den i Skiendsel! — Jeg har anvent det lidet Lys jeg har til at oplede Sanheden.— Har jeg gaaet Glip af mit Maal; da gid dette Arbeide var falden under en hældigere Pen! — Kierlighed til min Konge har allene været Drivefiederen til denne

55

Handling. Naar Hensigten var saa ædel, hvor ædelmodig og læmfældig maa Menneskevennen da ikke dømmе mig.— Ja dem Hr. Conferentsraad! dem tænkte jeg ikke engang paa at fornærme, imedens jeg skrev.— I Fald jeg var saa lykkelig at være kient af dem, saa haaber jeg end ydermere, at jeg ved disse sagtmodige Erindringer, har forskaffet mig Deres Venskab.— Er det alt for uselt skrevet; da venter jeg ædelmodige Siæles Medynksomhed over mig; hvorfor da ikke Deres med? — For Kongen og for Fædernelandet helliges alle mine Idrætter; at blive anseet værdig nok til at yde dem mine ringe Kræfter, det er mit Ønske; mit tilladelige og brændende Ønske.— Men saasom Forsynet ikke var mig saa naadig, at det gav mig Evne til at tiene, uden at trænge til Tienesten; saa kan min Anbydelse ikke være saa ædel; saa frie for Mistanker, som jeg ønskede. — Dog skal jeg aldrig blive skyldig i nogen.—

56

57

Til

Kongen.

Af

Peter Friderich Suhm.

58

59

Længe nok have Religion og Dyd været hos os traadde under Fødder; Retsindighed, Ærbarhed alt for længe forviste fra vore Grændser. Dog er Du o Konge uskyldig herudi. En skamlig Sammenrottelse af nedrige Folk havde bemestret sig Din Person; gjort Adgangen til Dig umuelig for alle retskafne; Du saae og hørte kun igiennem deres Øyne og Ørne. Imedens Dit Land svemmede i Taarer; Frygt, Forskrækkelse, Angst herskede allevegne; Imedens det Danske Navn var blevet til en Vanære, og man udenlands ey torde bekiende sig til det; Imedens Patrioterne stode forbausede, Rigerne udsuedes, det Kongelige Huses Soel formørkedes, og alting var til Priis for Æreskiændere, for Røvere, for Guds Bespottere,

60

for Dyds og Menneskelighedens Fiender: Imedens alt dette skeede, da var Du fornøyet, fordi Du tænkte at alle vare fornøuede, at Undersaatternes Lyksalighed fremmedes.

Velsignet være Juliane! Ophøyet være

Prinds Friderich! Takket være alle de Patrioter, alle de som af rene Hensigter have revet det Baand fra Dine Øyne, som hindrede Dig i at see; Som have hævnnet Dig og Riger; Som have vovet deres Liv for vor Frelse; Som have igjen givet Dig Din rette og væsentlige Magt. Og sandelig det var paa høy Tid, thi jeg saae Borger hvæsse sit Sværd mod Borger, forhen fredelige Folk at ophidses til Mord; Maaskee havde Din Residence-Stad inden faae Dage bleven et Offer for Luen, kun været en ynkelig Steenhob; og Dannemark og Norge ulyksalge under den Konge, som ivrigst ønsker deres Vel.

See Konge, Glæden af Dine Undersaatteres Øyne! Beskue med Eftertanke deres Fryde Ild, deres frivillige

Fryde-Ild Lad saa mange Kongers Blod, som rinder i Dine Aarer, opvarme Dit Hierte til selv at see til Dit Folk. Saa gjorde Christian den Fierde; Saa gjorde Friderich den Fjerde forævigede Navne! Lad Smigrere ey indbilde Dig, at Du er allerede dem, men stræb at blive som De. Af Gud og Dit Folk har Du

61

Eenevolds Magten; Du er ogsaa Gud og det Regnskab skyldig, hvorledes Du bruger den. En forfærdelig Magt, Eenevolds Magt! Jo større Magt, jo større Pligter. Sæt selv Skranker for denne Magt, ved at erkiende Gud over Dig, ved at tilsee. Dit Folks Beste, ved at udvælge værdige Mænd, og Du har den værdigste i Din Broder, ved en at dømme og afsætte nogen uden efter Lovene, ved at ophøye meest Dine egne Undersaatter. Lad os igien i Dine Befalinger høre vort eget kiære Sprog, Du er jo Dansk, og jeg veed at Du kan Dansk; Lad det fremmede Sprog være et Kiendemærke paa den nedrige Forræder, som var for doven til at lære vort Sprog, for spodsk over os, til at nedlade sig saavidt. Leg Tømme paa Egenraadige, og lad ingen forurettes, allermindst ved aabenbare Vold, endog om den traf de allersletteste Mennesker. Lad de med Uret Afsatte og Forviste komme tilbage; Lad nyttige Mænd iblant dem igien beklæde Æmbeder; Giør ey for mange og hastige Forandringer, at ey den tilkommende Tid skal blive lig den forbigangene; lad ey ældgamle Ting undersøges og oprippes, men undersøg nøye de sidstes; revs lemfældig dem, som det er mueligt at behandle med Naade, men straf retfærdig uden Skaansel dem, som have vanæret Dig og os. Afværg, at Din Fadert Monumenter ey forfalde; Indskrænk de bekostelige Lystigheder; Undersøg

62

nøye Landets Giæld, og betal den retmssige; Lad Norge, det troe og tapre Norge, faae sin Mynt igien; Lad dens Helte aldrig mere blive forjagede fra Thronen, Helte, som ere Thronens sikkerste Stytte; Glem ey Banqvens, Handelens Tilstand, og lad den sidste ey mere være et Maal for nogle faae egennyttige; Er det muligt da afskaf de haarde Skatter, som betynger Dine Undersaatter, og i det mindste uddeel dem ligere; med Glæde skal jeg efter Ævne bære den Deel, som forhen laae paa den Usle. Da skal Eenevolds-Magtens Land være Friheds, Glædes, Overflødigheds, Trygheds Land, mere end det frie Engeland selv, hvor egennytte og nedrige Ministre vel ey kunne hindre Folkets Raad at komme for Kongen, men hvor de dog hindre Virkningen deraf, hvor de tør understaae sig at fængsle Folkets Forsvarere, dem som tale en hellig Sag.

Dannemark, Norge og Fyrstendommene tale igiennem min Mund til Dig o Konge. Hverken Hyklerie, Smiger, Haab eller Frygt driver min Pen; Ikke har jeg nedrig eller fiittig gjort Opvartning for de forrige Ministrer; Aldrig har jeg engang besøgt, hilset paa, eller bukket for de sidste Afskum; Aldrig har jeg som en Betler nærmet mig Din Throne; Forsynet og min Kone takker jeg

63

for, at de have sat mig i Stand ey at bede om noget. Hør derfor Sandheden af min Mund, en Sandhed, som ey kan være mistænkt, Sandhed, som fast altid udelukkes fra Kongens Sæde: Frygt Gud, elsk Dit Folk, regier selv, troe Din Broder. Da ville vi og Eftertiden kalde Dig Kong Christian den Store, den Vise, den Gode. Vor Formue, vore Børn, vort Blod staaer til Din Tieneste, For Dig, for Juliane, for Friderch, for Fædrelandet flyder det. Dit Konge-Huus, det Danske og Norske Rige ville da staae til Verden falder.

Den, som ey tænker saa, er ingen Dansk, ingen Normand; men hvo tænker anderledes, uden de, som ere solgte til Laster. Hvo ærer og ophøyer ey den farlige, men ærefulde Nat, som sønderbrød vore Lænker, som gjorde os igien til et Folk. Herlige Nat! tilkommende Homerer og Virgiler skulle besiunge Dig. Saalænge danske og norske Helte ere til, skulle Julianes, Friderichs Roes vedvare, men ey forøges, thi det er umuligt; Verden vil altsaa før blive til intet, end deres Ære forgaae.

64

Ævige Gud! Du som hersker over Konger, over Mennesker og Verdener; Du som med Dit Veiers Aande haver bortsprettet de Ugudelige, og gjort deres Anslag til intet; giv os Forstand og Hierter til at indsee Din vise Bestyrelse, til at erkiende Din Almagt, til at følge Dine hellige Love. Giv vor Konge Kraft til at hænge fast ved Dig, lad Ham indsee at Du er Hans Konge, og Han vor Fader. Det skee! Det skee!